

ОСОБЛИВОСТІ ФОНЕТИЧНОГО ВАРІЮВАННЯ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ ПАРЕМІЙ: СИСТЕМА КОНСОНАНТИЗМУ

У статті розглядаються основні тенденції історичного розвитку системи консонантизму давньогрецької мови, окреслюються фактори формування фонетичних варіантів давньогрецьких паремій та аналізуються особливості їх фонетичного варіювання.

Ключові слова: пареміографія, давньогрецька пареміологія, паремії, фонетична система давньогрецької мови, фонетичні варіанти, гіперкоректність, класичний аттичний діалект, іонійський діалект, койне.

Давньогрецька пареміологія неодноразово ставала об'єктом різноаспектних досліджень, які здійснювалися з позицій синхронного аналізу певних інваріантів фразеологічних одиниць. Результатом впливу основних процесів і тенденцій історичного розвитку грецької мови та дії певних екстралінгвістичних факторів стала варіативність паремій, які використовувалися протягом століть (з часів античності до періоду Відродження, коли сама давньогрецька мова вже набула статусу “мертвої” мови). Це дає дослідникам історії давньогрецької мови невичерпний матеріал для аналізу особливостей її розвитку на всіх рівнях, зокрема, фонетичному.

Особливості фонетичного варіювання давньогрецьких паремій, пов'язані з певними історичними змінами системи вокалізму давньогрецької мови, вже були предметом нашого дослідження [2]. Натомість, окремої уваги потребує аналіз фонетичних варіантів давньогрецьких ФО, поява яких зумовлена історичною зміною системи консонантизму давньогрецької мови.

Метою пропонованого дослідження є визначити основні екстралінгвістичні фактори, які зумовили формування фонетичних варіантів паремій давньогрецької мови, окреслити тенденції розвитку системи консонантизму давньогрецької мови, що знайшли відображення у фонетичних варіантах паремій, та проаналізувати особливості їхнього фонетичного варіювання.

Матеріалом дослідження особливостей фонетичного варіювання стали давньогрецькі паремії, вибрані методом суцільної вибірки зі збірників елліністично-римського періоду, періоду Середньовіччя та сучасних лексикографічних і пареміологічних джерел (Діогеніана Геракліота (I-II ст.), Плутарха (I-II ст.), Зенобія (II ст.), Гегорія Кіпрського (1241-1289), Макарія (XV ст.), Апостолія (бл. 1422 р. – бл. 1480 р.), які увійшли до видання “Corpus paroemiographorum graecorum” (13), “Index adagiorum Graecorum” Еразма Роттердамського (1467-1536 pp.) (14), словників Й. Х. Дворецького (9), О. Д. Вейсмана (8), М.І. Міхельсона (11) та інших).

Найдавніші збірники давньогрецьких паремій, які стали матеріалом нашого дослідження, належать до елліністично-римського періоду. У цей час у фонетичній системі давньогрецької мови відбувалися значні зміни. Поширена в той час койне мала,

як зазначає С.-Т. Теодорсон [7], принаймні дві фонологічні підсистеми: у розмовній мові на всій грекомовній території сформувалася інноваційна фонологічна підсистема, розвиток якої не обмежувався певними фіксованими правилами чи канонами; більше пов'язана з писемною фіксацією мови була консервативна підсистема, яка займала у елліністичні часи більш сильну позицію, ніж інноваційна, та пильно оберегалась езотеричними групами пуристів впродовж багатьох століть. У римський та візантійський періоди відбувається подальше накопичення розбіжностей між усною мовою, для якої характерна була інноваційна фонологічна підсистема, та писемною, в якій дотримувались норм класичного аттичного діалекту. Паралельне функціонування розмовної та писемної койне зумовлювало їх взаємну інтерференцію, однак у період койне ані в Афінах, ані у негрецьких регіонах елліністичного світу консервативна система не змогла ліквідувати інноваційну, а змушена була прийняти деякі її моделі [7, с. 111]: хоча внаслідок панівних в елліністично-римський період пуристичних аттикізувальних тенденцій письменники намагались уникати вживання у своїх творах розмовних фонетичних варіантів, все ж у літературних пам'ятках цього періоду зустрічаються фонетичні варіанти, характерні для розмовної койне.

Крім екстралінгвістичних факторів, які сприяли формуванню в елліністичний період двох фонологічних підсистем давньогрецької мови (про що, зокрема, йдеться у [3]), появи фонетичних варіантів давньогрецьких паремій у пареміографічних збірниках доби античності та більш пізніх періодів не меншою мірою, на нашу думку, сприяли також наступні чинники: а) час створення збірника; б) мова автора-упорядника пареміологічного збірника; в) мовно-стилістичні та діалектні особливості тексту-джерела, з якого пареміограф запозичав ФО; г) мета створення збірника. Адже, якщо автор був грекомовний, то він, записуючи давньогрецькі паремії, не міг уникнути впливу тих тенденцій і процесів, які панували у живій, сучасній йому розмовній грецькій мові. Якщо ж автор не був грекомовний, то він міг, навпаки, помічаючи у тексті-джерелі якісь відхилення від норми у формулюванні вислову, виправляти його відповідно до “правильного”, на його думку, вживання. Оскільки основною метою створення більшості таких видань була, передусім, навчальна, упорядники намагалися дотримуватися норм класичного аттичного діалекту. Наслідок цього бачимо, зокрема, у вживанні пареміографами деяких гіперкоректних фонетичних варіантів.

Ретельний аналіз особливостей системи консонантизму давньогрецьких паремій, наведених у пареміографічних джерелах різних періодів, дозволив визначити основні процеси та тенденції розвитку фонетичної системи давньогрецької мови (системи консонантизму), які сприяли появі фонетичних варіантів ФО. Кількісні результати дослідження представлено у таблиці:

Таблиця 1

Фонетичні особливості		Елліністичні джерела	Середньовічні джерела	Сучасні джерела	Всього	
Сполучення з -σ-	εῖς (клас. φττ.)	11	16	2	29	50
	εῖς (іон.-елл.)	5	15	1	21	

Гемінати	+ (клас. атт.)	2	17	–	19	48
	– (клас. атт.)	4	3	1	8	
	– (елл.)	6	11	1	18	
	+ (зиперкор.)	–	3	–	3	
-тτ- / -σσ-	-тτ- (клас. атт.)	6	8	4	18	29
	-σσ- (іон.-елл.)	4	6	1	11	
Аспирація	+ (клас. атт.)	1	4	–	5	15
	– (іон.-елл.)	4	5	1	10	
ВСЬОГО		43	88	11	142	

Сполучення приголосних з -σ-. Слова, які закінчувалися на -vς, зберігаючи таке закінчення перед голосними, отримували дублетні форми із закінченням -ς у положенні перед приголосними. До таких слів належить, зокрема, прийменник εἰς (< ἐνς < розширена закінченням -ς форма слова ἐν). Уже в ранню епоху відбулося узагальнення одних чи інших форм, у більшості діалектів – форм, що містять -v. Згодом це узагальнене -vς у свою чергу зазнало змін: воно втрачало -v із замінним подовженням попереднього голосного в іонійсько-аттичному, дорійському та інших діалектах. С.І. Соболевський, зокрема, зазначає, що “ἐς – більш давня форма і вживається майже лише у поезії та деколи у Ксенофонта” [5, с. 276]. У пареміографічних джерелах при стійкій тенденції до переважного використання класичної аттичної форми εἰς (196 випадків проти 20 випадків характерної для іонійського діалекту форми ἐς) все ж фіксується 49 випадків фонетичних варіантів певних ФО з класичним аттичним εἰς та більш архаїчним варіантом ἐς, зокрема: Ὅψ’ ἦλθες, ἀλλὰ γ’ εἰς Κολωνὸν ἴεσο та Ὅψ’ ἦλθες, ἀλλ’ ἐς Κολωνὸν ἴεσο *Ти пізно прийшов, йди у Колон; Афύας εἰς πῦρ та Афύα ἐς πῦρ Сардина у вогонь; Βάλλ’ εἰς Μακαρίαν та Βάλλ’ ἐς Μακαρίαν / Ἀπαγ’ ἐς Μακαρίαν! Йди до Макарії (блаженства)!; Ἴππος εἰς λεῖον πεδίον Κῆν на рівнині / Ἴππον εἰς πεδίον Коня на рівнині <вчиши бігти> / Ἴπλέας εἰς πεδίον προκλιεῖσθαι Вершників на рівнину викликати та Ἐς πεδίον τὸν ἵππον Коня на рівнину; Εἰς Κυνόσαργες та Ἐς Κυνόσαργες На Кіносарг; Εἰς οὐρανὸν πτύειν та Ἐς οὐρανὸν πτύειν Плюєш у небо; Εἰς οὐρανὸν τοξεύειν та Ἐς τὸν οὐρανὸν τοξεύειν Стріляти з лука в небо; Εἰς Τροφώνιου μεμάντευσαι та Ἐς Τροφώνιου μεμάντευσαι Просити віщування у Трофонія; Εἰς ὕδωρ γράφειν та Ἐς ὕδωρ γράφειν Писати по воді.*

Кількісний аналіз вживання паремій з класичним аттичним εἰς та більш архаїчним варіантом ἐς (Табл. 1) показав, що у 60% випадків як елліністично-римські, так і середньовічні упорядники надають перевагу класичному аттичному варіанту. Більш архаїчний варіант вживається, як правило, у пізніх збірниках (15 з 20 випадків вживання).

Варіативне вживання деяких лексем з **гемінатами** або поодинокими приголосними було характерним вже для класичного періоду давньогрецької мови. Збільшення

кількості таких варіантів спостерігається в елліністично-римський період, що було зумовлене панівною в той час тенденцією до спрощення гемінат. Наслідком цього процесу стало існування фонетичних варіантів 48 ФО з гемінацією приголосних та без неї, зокрема: *Στυπτινον γερόντιον* та *Στυπειον γερόντιον* *Зроблений з клоччя старенький*; *Τευμησσία ἀλώπηξ* *Тевмеська лисиця* та *Τευμησία ἀλώπηξ* *каї κόων* *Тевмеська лисиця і собака*; *Ἀκεσσαίου σελήνη* та *Ἀκεσαίου σελήνη* *Місяць Акесея* (при тому, що у всіх інших пареміях власне ім'я Акесея вживається з поодиноким σ: *Ἀκεσαίου* [*Ἀκεσέως*] *каї* *Ἑλικῶνος ἔργα* *Справи Акесея та Гелікона*); *Κασσιωτικὸν ἄμμα* та *Κασσιωτικὸν ἄμμα* *Кассіотійський вузол*; *Παττακίωνος συκοφαντικώτερος* та *Πατακίωνος συκοφαντικώτερος* *Більший наклепник, аніж Патакіон* [*Πατεκίον*].

Велика кількість фонетичних варіантів, пов'язаних зі спрощенням гемінат, зустрічається серед паремій, які містять власні назви, наприклад: *Βάτρου σίλφιον* та *Βάτρου σίλφιον* *Сильфій Бата*; *Γαλῆ Ταρτησία* та *Γαλῆ Ταρτησία* *Тартеська куниця*; *Πλεύσειας εἰς τὴν Μασσαλίαν* та *Εἰς Μασσαλίαν πλεύσειας* *Пливи в Масалію*.

Зважаючи на архаїзаторські тенденції, які панували в літературному писемному мовленні, укладачі пареміологічних збірників намагалися дотримуватися норм класичного аттичного діалекту при фіксації паремій. Однак серед аналізованих ФО трапляються випадки гемінації у лексемах, які у давньогрецькій мові класичного періоду вживалися з однією приголосною. Таке вживання можна розцінювати як гіперкоректність, пов'язану з прагненням авторів-упорядників протидіяти тенденції до спрощення гемінат, яка була панівною у грецькій мові елліністично-римського періоду.

Так, пареміографами наводяться кілька варіантів висловів з прикметником *ἀδδηφάγος*, причому у всіх висловах зберігається подвійне -δδ-, оскільки, очевидно, форма з однією -δ- вважалася більш пізнім, не класичним, спрощеним варіантом: *Ἀδδηφάγον ἄρμα* *Ненажерлива колісниця*; *Ἀδδηφάγος τριήρης* *Ненажерлива трієра*; *Ἀδδηφάγος λίγχος* *Ненажерливий ласун*; *Ἀδδηφάγον πεντηκόντορον* *Ненажерливий пентеконтор*. Натомість, як зазначено у словнику Й.Х. Дворецького (9), у класичний період у вжитку був варіант з однією -δ-, хоча паралельно міг вживатися і варіант з гемінатою (*Ἀδηφάγος τριήρης* *Ненажерлива трієра*).

Також зустрічаються випадки паралельного вживання паремій із фонетичними варіантами лексем *Θάσσος*, *Ψάλλιον* поряд із класичними аттичними варіантами *Θάσος*, *Ψάλλιον*: *Θάσσος ἀγαθὼν* та *Θάσος ἀγαθῶν* *Τασος благ*; *Τὸν Ψάλλιον κραυγάζεις* та *Ψάλλιον κραυγάζειν* *Кличеш Гіласа*; *Ψάλλιον ἐμβάλλειν* та *Ψάλλιον ἐμβάλλειν* *Накинути вуздечку <на когось>*.

Як показав кількісний аналіз (Табл. 1), у 60% випадків пареміографи дотримуються норм класичного аттичного діалекту у вживанні подвоєних приголосних. Лише у 18 ФО вжито фонетичні варіанти зі спрощенням гемінат. У середньовічних збірках паремій зафіксовано 3 випадки гіперкоректної гемінації у тих випадках, де у класичному аттичному діалекті вживався поодинокий приголосний.

-σσ- та -ττ-. У беотійському, аттичному, єврейському діалектах геміната -σσ- переходила у -ττ-, в інших діалектах – у -σσ-. У коїне ж лише кілька слів зберігають аттичне -ττ-; встановлюється, як правило, написання через -σσ-, що пов'язане з впливом іонійської фонетичної системи (зокрема, [4, с. 436]).

Відображення цього процесу бачимо в існуванні паралельних фонетичних варіантів паремій (29 одиниць), у яких простежується використання різними пареміографами фонетичних варіантів зі звичним для аттичного діалекту класичного періоду сполученням -тт- та іонійським (і поширеним згодом у койне) сполученням -σσ-: Μῦς πίττης γεύεται та Ἄρτι μὺς πίσσης γεύεται *Миша <яка цюйно> скуштувала смоли*; Βοῦς ἐπὶ γλώττης та Βοῦς ἐπὶ γλώσσης <μέγας βέβηκεν> <Великий> Бик <став> на язик; Ἦλω τὸν ἦλον <ἐκρούειν> παττάλω τὸν πάτταλον *Цвяхом цвях, клином клин <вибивати>* / Ἦλος τὸν ἦλον, πάτταλος τὸν πάτταλον ἐξέκρουεν та Πάσσαλος πασσαλω ἐκρούεται <Цвяхом цвях, а> Клино – клином <вибив [вибивається]>; Γῆ θάλατταν ἀναμιγνύει та Γῆ θάλασσαν ἀναμιγνύει *Змішати море з землею*; Θαλάττης χόες та Οἱ τῆς θαλάσσης χόες *Кількість хоїв води в морі*; Ὁ Κρής τὴν θάλατταν та Ὁ Κρής τὴν θάλασσαν *Критянин море*.

Про неусталеність норм вживання фонетичних варіантів з -тт- чи -σσ-свідчить той факт, що як у збірниках елліністично-римського періоду, так і у збірниках періоду Середньовіччя частотність їх вживання однакова (Табл. 1). Натомість, у сучасних пареміологічних та лексикографічних джерелах у більшості випадків надається перевага класичним аттичним варіантам зі сполученням -тт-, що зумовлено практичною (навчальною) метою їх створення.

Однією з фонетичних особливостей, яка відрізняла класичний аттичний діалект від іонійського (що, зрештою, відобразилося і в особливостях давньогрецької мови елліністично-римського періоду), була **аспірація** непридихових приголосних. Непридиховий приголосний не змінювався на придиховий варіант у іонійському діалекті [1].

Паремії з аспірацією та без неї становлять найменшу групу фонетичних варіантів (15 одиниць). Серед проаналізованих паремій трапляється лише один випадок паралельного вживання фонетичних варіантів паремії з аспірацією (за нормами класичного аттичного діалекту) та без неї (що було характерне для іонійського діалекту) на стику слів на місці апокопи: Ἐξ ἑνὸς πάνθ ὅρᾱν 3 *одного бачити все* / Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ ὅρα *По одному на все дивись* та Ἐξ ἑνὸς τὰ πάντ ὅρα *По одному на все дивись*.

Засвідчено також два випадки вживання фонетичних варіантів лексем з аспірацією (аттичний варіант) та без неї (іонійський варіант) усередині слова: Δάθος ἀγαθὼν та Δάτος ἀγαθὼν *Дат благ*; Κορυθῆος εἰδεχέστερος та Κορυδῆος εἰδεχέστερος *Потворніший за Корид[т]ея*.

Існування паралельних фонетичних варіантів вислову Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις та Кόρкορος ἐν λαχάνοις *І корхор на овочевому ринку* пояснюється вживанням паралельних варіантів іменника ὁ κόρχορος / κόρкορος вже у класичний період розвитку давньогрецької мови.

Аналіз фонетичних варіантів з аспірацією та без неї дозволив зробити висновок про значний вплив іонійської фонетичної системи на літературну писемну норму в елліністично-римський період, що відобразилося і на більш пізніх пам'ятках. Адже у 10 ФО вживається саме варіант без аспірації, характерний для іонійського діалекту, і лише в п'яти – аспірований за нормами класичного аттичного діалекту варіант (Табл. 1).

Отже, як показало дослідження, у фонетичних варіантах давньогрецьких фразеологічних одиниць відобразилося паралельне вживання у мові елліністично-римського періоду класичного аттичного варіанта $\epsilon\iota\varsigma$ та більш архаїчного $\epsilon\varsigma$, а також процес спрощення гемінат (50 та 48 випадків відповідно). Меншою мірою представлено вживання класичних аттичних фонетичних варіантів зі сполученням $-\tau\tau-$ паралельно з іонійським (і поширеним згодом у койне) сполученням $-\sigma\sigma-$ (29 випадків). Вживання фонетичних варіантів без аспірації приголосних (зумовлене впливом іонійської фонетичної системи на літературну писемну норму в елліністично-римський період) паралельно з аспірованими за нормами класичного аттичного діалекту засвідчене лише у 15 випадках. Аналіз кількісних показників вживання класичних аттичних та іонійсько-елліністичних варіантів показав, що пареміографи при фіксації паремій, хоча й намагалися уникнути впливу інноваційної фонетичної системи, яка панувала у розмовній грецькій мові, все ж у 42,2% випадків надавали перевагу саме іонійським варіантам, які були характерні для розмовної койне елліністично-римського періоду.

Дослідження проблеми варіювання давньогрецьких паремій не лише на фонетичному, але й на інших мовних рівнях важливе та актуальне як в аспекті аналізу історичних фонетичних змін давньогрецької мови, так і для пареміографії, завданням якої є “розробка принципів найбільш повного та несуперечливого тлумачення ФО у словниках” [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Енциклопедичний словник класичних мов* / Л.Л. Звонська, Н.В. Корольова, О.В. Лазер-Паньків та ін. ; За ред. Л.Л. Звонської – 2-ге вид. випр. і допов. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2017. – 552 с. 2. *Лазер-Паньків О.В.* Особливості фонетичного варіювання давньогрецьких паремій: система вокалізму // *Studia linguistica* : 36. наук. праць. – Вип. X. – К. : Логос, 2017. – С. 70-80. 3. *Лазер-Паньків О.В.* “Архаїзаторські тенденції у мові грецької історіографії II-III ст. (на матеріалі твору Арріана $\text{Αλεξάνδρου ἀνάβασις}$)” : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.14 / Лазер-Паньків Олеся Василівна. – Київ, 2007. – 244 с. 4. *Славятинская М.Н.* Учебник древнегреческого языка. – М. : Филоматис, 2003. – 622 с. 5. *Соболевский С.И.* Древнегреческий язык. – СПб. : Алетей, 2000. – 614 с. 6. *Стебелькова Н.А.* Варьирование и структурно-семантические аспекты тождества фразеологической единицы : На материале глагольных фразеологизмов современного английского языка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/varirovanie-i-strukturno-semanticheskie-aspekty-tozhdestva-frazeologicheskoi-edinitsy-namat#ixzz49TltHtev>. 7. *Teodorsson S.-T.* The phonology of Attic in the Hellenistic period. – Göttingen : Acta Universitatis Gothoburgensis, 1978. – 126 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

8. *Вейсман А.Д.* Греческо-русский словарь / А.Д. Вейсман. – М. : Греко-латинский кабинет Ю.А. Шичалина, 1991. – 1370 с. 9. *Дворецкий И.Х.* Древнегреческо-русский словарь : В 2 т. – М. : Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1958. – 1904 с. 10. *Лазер-Паньків О.* ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ : Давньогрецькі прислів'я та приказки : словник-довідник / О. Лазер-Паньків. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2015. – 447 с. 11. *Михельсон М.И.* Русская мысль и речь. Свое и чужое. Опыт русской фразеологии : Сборник образных слов и иносказаний. – Т. 1-2 / М. И. Михельсон. – СПб. : Тип. АН, 1896-1912. – 2208 с. 12. *Bestiaria Latina* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://schoolhousewidgets.blogspot.com/2011/12/>

greek-proverbs-reference-page.html. 13. *Corpus paroemiographorum graecorum* / ed. E. L. a Leutsch, F. G. Schneidewin. – Т. I-II. – Gottingae, 1839-1851. 14. *Index adagiorum Graecorum* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jvpoll.home.xs4all.nl/back/Web/erasmus.htm> 15. *Liste griechischer Phrasen* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_griechischer_Phrasen.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2018.

*Лазер-Паньків О.В., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

ОСОБЕННОСТИ ФОНЕТИЧЕСКОГО ВАРЬИРОВАНИЯ ДРЕВНЕГРЕЧЕСКИХ ПАРЕМИЙ: СИСТЕМА КОНСОНАНТИЗМА

В статье описаны основные тенденции исторического развития системы консонантизма древнегреческого языка, определяются факторы формирования фонетических вариантов древнегреческих паремий, анализируются особенности их фонетического варьирования.

Ключевые слова: паремиография, древнегреческая паремиология, паремии, фонетическая система древнегреческого языка, фонетические варианты, гиперкорректность, классический аттический диалект, ионийский диалект, койне.

*Lazer-Pan'kiv O.V., PhD., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

THE PECULIARITIES OF THE ANCIENT GREEK PROVERBS PHONETIC VARIATION: THE CONSONANTISM

The article outlines the key tendencies of the ancient Greek consonantism historic development, deals with the factors of the phonetic variants' of ancient Greek proverbs formation, analyzes its phonetic variation peculiarities.

Keywords: paremiography, ancient Greek paremiology, proverbs, phonetic system of the ancient Greek language, phonetic variants, hypercorrectness, classical Attic dialect, Ionic dialect, koine.

УДК 81'27

*Лугова Ю.В., студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ОБРОБКИ Й ПЕРЕТВОРЕННЯ ФАХОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ МЕДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглянуто ключові стратегії обробки й перетворення фахової інформації в аспекті медичного перекладу. Розкрито роль соціально-культурних особливостей, визначальних для перекладу. Проаналізовано вплив концептуалізації на досягнення еквівалентності перекладу.

Ключові слова: медичний дискурс, концепт, концептуалізація, еквівалентність, науково-популярні тексти, стратегії перекладацької обробки фахової інформації.